

בס"ד. ש"פ מקץ, שבת חנוכה, מבה"ח טבת, ה'תשכ"א

(הנחה בלתי מוגה)

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד ארוממך הוי' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי¹, ואיתא בסידור דרושי חנוכה², שפסוק זה אמר דוד כשהכין את כל הדברים הנצרכים לבנין ביהמ"ק, ואז אמר ולא שמחת אויבי לי, מפני שבטלה אז שמחת האויבים שהם המלאכים שקטרגו על בריאת האדם³ ואמרו מה אנוש כי תזכרנו⁴, ויתירה מזה, ארוממך הוי' כי דליתני, שפירוש דליתני הוא מלשון רוממות והתנשאות למעלה מעלה, שזהו מצד היתרון בנשמות שלמעלה ממדריגת המלאכים⁵, ולכן אצלם דוקא ישנו ענין ביהמ"ק ועבודת הקרבנות, שעייז נעשית המשכת השכינה למטה, כמ"ש⁶ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וצריך להבין מהו ענין בנין ביהמ"ק ועבודת הקרבנות והשייכות שביניהם. וגם צריך להבין, דלכאורה, המבואר כאן שבנין ביהמ"ק שייך לדוד הוא היפך משמעות הפסוקים בתנ"ך, שהרי מפורש בקרא שאמר הקב"ה לדוד רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלצך⁷, כי שלמה יהי שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו הוא יבנה בית לשמי⁸, ומזה מובן שבנין ביהמ"ק שייך לשלמה דוקא, ולא לדוד. וגם צריך להבין מהי השייכות דביהמ"ק עם ענין השלום דוקא.

(ב) **ויובן** כל זה בהקדים ענין ביהמ"ק⁹. דהנה כתיב¹⁰ מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים, ותרגומו¹¹ לית דין אתר הדיוט אלהן אתר דרעוא ביי מן קדם הוי'. וקאי על מקום המקדש שאינו אתר הדיוט, ומזה מוכח שכללות העולם הוא בחיי אתר

(6) תרומה כה, ח.

(7) מלכים"א ח, יט.

(8) דברי הימים"א כב, ט"י.

(9) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה עבדו את ה' בשמחה תרנ"ח (סה"מ תרנ"ח ע' מח ואילך). וראה גם ד"ה וזה אשר תעשה תרל"ה (סה"מ תרל"ה ח"א ע' קיז ואילך).

(10) ויצא כח, יז.

(11) תרגום אונקלוס עה"פ.

(1) תהלים ל, א-ב. וראה פרש"י וראב"ע עה"פ.

(2) ערה, סע"ג. וראה גם לקו"ת ברכה צח, רע"א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקלא.

(3) סידור ולקו"ת שם. וש"נ.

(4) תהלים ח, ה. שבת פח, סע"ב. בר"פ"ח, ו.

(5) ראה סידור שם רעו, סע"ד ואילך.

לקו"ת שם צח, ד.

הדיוט. וענין זה מתאים גם להמבואר בזהר¹² שעשרה המאמרות שבהם נברא העולם נקראים מילין דהדיוטא, ולא אורחא דמלכא לאשתעי במילין דהדיוטא, דלכאורה אינו מובן, הרי ידוע ומבואר בפרדס¹³ שעשרה המאמרות מכוונים כנגד עשרת הדברות¹⁴, וא"כ, איך אפשר לומר שהעשרה מאמרות הם מילין דהדיוטא, אך הענין הוא, שהכוונה היא שלגבי בחי' שלמעלה מהם נקראים מילין דהדיוטא. וע"ד מ"ש בזהר¹⁵ שמט"ט נקרא הדיוט, דהדיוט איהו לגבי מארי', והיינו, שעם היותו שרו של עולם¹⁶, הנה לגבי מארי' נקרא הדיוט. וזהו גם מה שאמר¹⁷ אל תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך, ומבואר בזה¹⁸, שהו"ע נעלה יותר מבחי' נשים דעתם קלות¹⁹, דהנה, קל הוא בגימטריא ה' פעמים הוי', והיינו בחי' ה' גבורות, וזהו נשים דעתם קלות, מצד הצמצומים דבחי' מלכות (אשה) שבנינה מהגבורות. ועל זה אמרו אל תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהו"ע שלמעלה מבחי' נשים דעתם קלות, לפי שהוא מבחי' ז"א שרובו חסדים²⁰, ונמצא, שגם ברכת הדיוט היא בחינה נעלית, וכידוע²¹ שענין הברכה הוא ההמשכה משרש ומקור הראשון, דהיינו שרש ומקור היותר נעלה, אלא כיון שההמשכה היא רק משרש ומקור העולמות בלבד, לכן נקרא בשם הדיוט. וזהו גם מה שמט"ט שרו של עולם נקרא בשם הדיוט, כי, ההמשכה כבי"ע היא ע"י הצמצום דמלכות שנעשית עתיק לבי"ע, ועד שיורדת לעולם היצירה (שבו הוא התחלת ענין עה"ד טו"ר), שזהו מקומו של מט"ט שהוא ביצירה²², ואף ששרשו הוא מבחי' ז"א דאצילות שרובו חסדים, מ"מ, כיון שנמשך ע"י הצמצום דמלכות, ובפרט כפי שנמשך ביצירה, בחי' עה"ד טו"ר, לכן נקרא בשם הדיוט. ומזה מובן גם בנוגע לכללות עשרה המאמרות, שעם היותם כנגד עשר הספירות, הנה לגבי בחי' האור שלמעלה מספירות נקראים גם עשר הספירות בשם הדיוט, להיות שיש בהם הגבלה, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר²³.

-
12) ח"ג קמט, ב. וראה לקו"ת אחרי כה,	19) שבת לג, ב. קידושין פ, ב. זח"ג קע,
ד.	א.
13) שער ב פ"ג.	20) ראה תו"א וירא טו, ב. לקו"ת שה"ש
14) זח"ג יא, ב ואילך.	מז, ג. ובכ"מ.
15) שם רעו, רע"א.	21) ראה אוה"ת מסעי ס"ע א'שעה ואילך.
16) יבמות טז, ב.	22) פרדס שער טז (שער אבי"ע) פ"ד.
17) זהר שם. ברכות ז, א. מגילה טו, א.	ביאורו"ז לאדמו"ר האמצעי וישב כג, ד ואילך.
18) שער מאמרי רו"ל להאר"ז ל ברכות	23) ספר יצירה פ"א מ"ד.
שם. רמ"ז לזח"ג ערה, ב.	

ג) ובפרטיות יותר, כידוע שכל הענינים בתורה הם בדרך כלל ופרט, הנה בע"ס גופא בחי' ז"א נקרא הדיוט לגבי בחי' המוחין. ובבחי' ז"א גופא הרי זה ההפרש שבין חיצוניות ז"א לגבי פנימיות ז"א, שזהו גם ההפרש שבין בחי' יסוד (חיצוניות ז"א) לבחי' הת"ת (פנימיות ז"א).

והענין בזה, דהנה ידוע²⁴ בענין העשיר לא ירבה והדל לא ימעט²⁵, שדל הוא בחי' היסוד (ונקרא בשם דל לפי שעיקרי המדות חמשה אינן עד בחינת הוד²⁶, ובחי' יסוד ומלכות הם החיצוניות וההתכללות), ובחי' הת"ת נקרא עשיר, כי ת"ת שייך לבחי' הדעת, קו האמצעי, שעולה עד בחי' פנימיות הכתר (כידוע שאע"פ שגם חו"ב שרשם מהכתר, הרי הם שייכים לבחי' חיצוניות הכתר, והדעת עולה בפנימיות הכתר), והו"ע עשיר בדעת, שהוא גילוי אור הכתר שמאיר בז"א. דהנה ידוע²⁷ שיש ב' אופנים בסדר עמידת הספירות, אופן הא', שעומדים זה תחת זה, ואופן הב', שעמידתם בג' קוין. ועיקר ההפרש בין ב' האופנים הוא בענין הדעת, שלפי אופן הא', הרי הדעת מקבל מהמוחין חו"ב ומחברן עם המדות, והיינו, שהמדות נמשכים מחו"ב ע"י הדעת, ולפי אופן הב', הדעת עומד תחת הכתר, והמשכת המדות היא לא מחו"ב בלבד, אלא מבחי' הכתר, היינו, שהדעת ממשיך בהמדות הארת הכתר, והו"ע דעת עליון, שמקבל מפנימיות הכתר וממשיך בהמדות כמו שהם מצד שרשם, מדות שבכתר. וידוע ההפרש בין דעת תחתון ודעת עליון²⁸, שמצד ד"ת הרי הוא עדיין בבחי' יש, ומצד ד"ע נמשך הביטול, היינו שנמשך הביטול בהיש באופן שכמו שהוא במציאותו הרי הוא בטל. וכמו"כ הוא גם בענין המשכת הדעת במדות, שאמיתית קיומם הוא מצד בחי' הדעת, שמקשר דעתו בקשר אמיץ כו', שעיי"ז דוקא יש קיום להמדות²⁹, שע"י ההמשכה בהמדות מבחי' פנימיות הכתר, שהו"ע ד"ע, נעשית ההתכללות בהמדות, שזהו ענין הביטול בהמדות גם כמו שהם במציאותם. וכמשנתל³⁰ שיש כמה אופנים בהתכללות המדות. יש ענין ההתכללות באופן שכל מדה כלולה מכל שאר המדות, וכמו מדת החסד שכלולה מכל המדות, גם

24) ראה זח"ג קפו, ב (ברע"מ) וברמ"ז
 פ' ראה כד, ד. ובכ"מ.
 25) תשא ל, טו.
 26) ראה זח"ג רנד, א. סידור (עם דא"ח)
 27) ד"ה פדה בשלום פ"ה (לעיל ע' 222 ואילך).
 28) ראה תניא ספ"ג.
 29) ד"ה פדה בשלום פ"ה (לעיל ע' 222 ואילך).
 30) ראה תניא ספ"ג.
 דש, א.
 27) ראה תו"א תולדות יט, א. ובכ"מ.

ממדת הגבורה, וגם הגבורה שבחסד עצמה כלולה מכל המדות, שזהו"ע ההתכללות במדות לא רק עשרה פעמים עשרה, אלא באופן שההתכללות היא עד אין קץ. אמנם, התכללות זו היא מצד חלישות המדות. אך אמיתית ענין ההתכללות הוא שגם כפי שהמדות הם בתקפם יש בהם התכללות. והתכללות זו היא ע"י המשכת ד"ע שממשיך מפנימיות הכתר שמגיע בפנימיות ועצמות או"ס שהוא נמנע הנמנעות³¹, ומצד זה נעשה הביטול וההתכללות בהמדות גם כפי שהם בתקפם.

והנה התכללות זו היא בבחי' פנימיות ז"א דוקא³². ויובן זה עד"מ באדם למטה, שכל אברי הגוף כלולים זה מזה, וכפי שרואים שעיי"ז שמקיזים דם באבר א' מרפאים גם את אבר השני ואת כללות הגוף. וגם כאשר הגוף בריא, הרי הרגלים הם מעמידים את הראש ועל ידם דוקא יכול לילך בכל מקום שירצה³³. וכמו"כ יש התכללות הכחות, וכמו כח הכתיבה שביד, שיש בזה גם התלבשות השכל, שהרי בכדי שיוכל לכתוב את הענין שכלי, צריך גם השכל להתלבש בשעת מעשה בהיד, וכמו"כ גם בכח התנועה וההילוך שברגל צריך להשתתף כח השכל, וגם כשמנענע בידו או ברגלו בלי שימת לב, הרי בהכרח שישנו הרצון לנענע כו', והיינו, דעם היות שהתנועה באה מכח התנועה עצמו, מ"מ, בכדי שכח התנועה יפעול פעולתו, בהכרח שתהי' איזה סיבה לזה. אמנם התכללות זו היא בפנימיות האיברים, משא"כ בחיצוניותם הרי הם חלוקים ומובדלים זה מזה, שכל אבר ממוזג ומורכב באופן המתאים לענינו המיוחד, העין לראות והאוזן לשמוע וכו'. והדוגמא מזה יובן למעלה, שענין ההתכללות הוא בפנימיות ז"א דוקא, משא"כ בחיצוניות ז"א.

ועפ"ז יובן בנוגע לעשרה המאמרות, שכיון שנמשכים מבחי' חיצוניות ז"א, הרי המשכתם היא באופן של התחלקות, שבכל יום מששת ימי בראשית מאירה מדה וספירה פרטית, וכמו ביום ראשון שהאיר מדת חסד בלבד, ולכן נברא בו האור³⁴, שהוא בלי הגבלות כו', וכידוע בענין אור שנברא ביום הראשון שהי' אדה"ר מביט בו מסוף העולם ועד סופו³⁵, וביום השני האיר מדת הגבורה בלי התכללות חסד, ולכן נברא בו הרקיע

(31) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. בשמחה הנ"ל הערה 9.

ספר החקירה להצ"צ לד, ב. (33) ראה לקו"ת נצבים מד, א.

(32) ראה סידור (עם דא"ח) שער המועדים

ריז, סע"ג ואילך. הובא בר"ה עברו את ה' (34) בראשית א, ג.

(35) חגיגה יב, א.

המבדיל בין מים למים³⁶, והיינו, שמצד מדת הגבורה שהו"ע ההתחלקות נעשית התחלקות והבדלה בענין המים, שמצמיחים כל מיני תענוג, בין תענוגים הרוחניים לתענוגים הגשמיים, עד שנעשה ענין התענוג גם בלעו"ז. ורק ביום השלישי שהאיר בחי' הת"ת שהו"ע ההתכללות כנ"ל, היו ב' מאורות, שזהו מצד התכללות הב' קוין שבת"ת [ומה שגם ביום ו' היו ב' מאורות, הרי זה לפי שבספירת היסוד יש ב' בחי', השפעה חיצונית והשפעה פנימית (ועד"מ למטה שיש השפעת השכל שהיא השפעה חיצונית ויש השפעת הטיפה שהיא השפעה פנימית³⁷), וזהו"ע ב' המאורות, מאמר תוצא הארץ מהשפעה חיצונית, ומאמר נעשה אדם, שהו"ע לידת הנשמות, מהשפעה פנימית]. וזהו גם כללות ההפרש בין תהו לתיקון, כידוע³⁸ שבתהו הי' מצב הספירות זה תחת זה, ובתיקון הם בג' קוין, ובתיקון גופא הוא ההפרש בין חיצוניות לפנימיות, שעיקר ענין ההתכללות הוא בבחי' פנימיות ז"א. וכיון שעשרה המאורות הם מבחי' חיצוניות ז"א, שלכן הם בבחי' התחלקות כנ"ל, לכן נקראים מילין דהדיוטא.

ד) **אמנם** כביהמ"ק כתיב מה נורא המקום הזה וגו', שתרגומו לית דין אתר הדיוט, והיינו לפי שבביהמ"ק הי' ענין ההתכללות, ובפרט בקדש הקדשים ששם הי' מקום ובלי מקום כאחד³⁹, שזהו מצד גילוי פנימיות עתיק, ולמעלה יותר פנימיות ועצמות א"ס, שהוא נמנע הנמנעות³¹. וזהו שממשיך בתרגום אלהין דרעוא ב'י מן קדם הוי', כי, שם הוי' הוא בחי' פנימיות ז"א, וכידוע ההפרש בין שם הוי' לשאר השמות, שכל השמות הם בהכלים, ושם הוי' הוא בהאור⁴⁰, ולכן שם הוי' מצטרף לכל השמות, וכמו א"ל הוי', הוי' אדני, וכיו"ב, לפי שהוי' הוא האור שמאיר בכל הספירות, וידוע שהאור הוא הפנימיות של הספירות, ונמצא ששם הוי' שהוא האור הוא בחינת פנימיות ז"א. וגם מצד הכלים, הרי ידוע⁴¹ שהוי' הוא בת"ת, קו האמצעי. והנה, המשכה זו כביהמ"ק היתה ע"י עבודת הקרבנות, והו"ע האתעדל"ת וההעלאה שמעין ההמשכה, והיינו לפי שבעבודת הקרבנות ישנו ענין ההתכללות, שהרי הקרבנות היו

39) ראה גם אג"ק ח"ב ע' שצב ואילך.

40) ראה תו"א יתרו סט, ד. לקו"ת בלק עג, ב.

41) תו"א נח י"ד, סע"א ואילך.

36) בראשית א, ו.

37) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד. דרמ"צ ג,

א ואילך.

38) תו"א וישלח כד, ד. מאמרי אדה"ז

תקס"ח ח"א בתחילתו. ובכ"מ.

מבחי' דצ"ח ששרשם מתהו, והקרבתם ע"ג המזבח הוצרכה להיות ע"י אדם דוקא, אדם כי יקריב⁴², שאדם שרשו מתיקון. וזהו ג"כ הטעם שבעבודת הקרבנות הוצרכה להיות השתתפותם של כהנים לויים וישראלים, ר"ת כלי⁴³, שהם כל הג' קוין, כי, כהן הוא בחי' חסד⁴⁴, וכמארז"ל⁴⁵ גבי אהרן שהי' אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, לוי הוא בקו הגבורות⁴⁶, שזהו הטעם שהלויים הוצרכו להעביר תער על בשרם⁴⁷, לפי שלויים הם בקו הגבורות, שהו"ע הצמצומים, ושערות הוא ג"כ ענין הצמצום כידוע, ולכן הוצרכו להעביר מהם השערות, כדי שלא יהי' צמצום אחר צמצום כו⁴⁶, וישראל הוא בקו התפארת, כמ"ש⁴⁸ ישראל אשר בך אתפאר. וזהו שעבודת הקרבנות בהשתתפותם של הכהנים לויים וישראלים, הו"ע של העלאת מ"ן לעורר את ההמשכה בביהמ"ק, שהו"ע ההתכללות כנ"ל.

ה) **ועפ"ז** יובן ג"כ הטעם שבנין ביהמ"ק הי' צריך להיות ע"י שלמה דוקא, לפי שדוד הי' איש מלחמה, וענין המלחמה הוא בבחי' ב' קוין, כי גם כאשר מנצחים המלחמה הרי ישנו דבר המנגד, אלא שמנצחים אותו. ולכן ביהמ"ק שהו"ע ההתכללות הוצרך להיות ע"י שלמה דוקא, ששלום ושקט אתן על ישראל בימיו, שענין השלום הוא שאין כאן לכתחילה מנגד כלל. אך מ"מ ההכנה לבנין ביהמ"ק היתה ע"י דוד, וע"ד הידוע בענין תהו ותיקון, שאף שתכלית הכוונה היא בענין התיקון דוקא, מ"מ, צריך להיות תחילה אורות דתהו, שזוהי ההקדמה שיוכל להיות אח"כ בחי' התיקון. וכן הוא בעבודה, שתכלית העבודה היא הברור בדרך שלום, והוא ע"י העבודה שלמעלה מטו"ד, אך בתחילה צריכה להיות העבודה ע"פ טו"ד, שהיא עבודה בדרך מלחמה, ועי"ז יוכל להגיע להעבודה שלמעלה מטו"ד. וז"ש⁴⁹ פדה בשלום נפשי מקרב לי גו', שהתחלת העבודה הוא מקרב, בדרך מלחמה, אבל עי"ז מגיעים אח"כ להפדי' בשלום, שאין שום מנגד כלל, וכמו שמסיים, כי רבים היו עמדי, שגם הצד שכנגד התפלל לנצחוננו של דוד⁵⁰.

47) בהעלותך ח, ז.

48) ישעי' מט, ג.

49) תהלים נה, יט. אוה"ת (יהל אור)

עה"פ. ובכ"מ.

50) ראה ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.

42) ויקרא א, ב.

43) דעת זקנים מבעה"ת חוקת יט, יז.

פע"ח שער חמה"צ פ"ו.

44) זהר ח"א רנו, ב. ח"ג מח, ב. ובכ"מ.

45) אבות פ"א מ"ב.

46) לקר"ת אמור לב, א.

ו) וְזָהָר שֶׁאֵמַר דּוֹד אֲרוֹמֵמֶךָ הוּא כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחַת אוֹיְבֵי לִי, דֹּאֶף שֶׁבִּנְיָן בִּיהֵמ"ק בְּפֹעֵל הִי ע"י שְׁלֵמָה, מ"מ, כִּיּוֹן שֶׁהַכִּיָּן כָּבַר אֶת כָּל הָעֲנִינִים עֲבוּר בִּיהֵמ"ק, אֵמַר וְלֹא שִׁמַּחַת אוֹיְבֵי לִי, שֶׁבִּטְלָה אֶז שִׁמַּחַת הָאוֹיְבִים שֶׁהֵם הַמְּלֹאכִים שֶׁקְּטָרְגוּ עַל בְּרִיאַת הָאָדָם כו', שֶׁזֶהוּ אֵמַר וְלֹא שִׁמַּחַת אוֹיְבֵי לִי, וְלֹא עוֹד אֵלֶּא שְׁדִּלִּיתָנִי, שֶׁהַגִּילּוּי שֶׁהִי בִּבְיֵהֵמ"ק הוּא גִילּוּי נִעְלָה יוֹתֵר מֵהַגִּילּוּי שֶׁאֲצֵל הַמְּלֹאכִים, שֶׁהִרִי הַמְּלֹאכִים הֵם בִּכְחֵי הַתְּחַלְקוֹת, מִיִּכְאֵל בְּאֵהֶבָה וּגְבִרְיָאֵל בִּירְאָה וכו'⁵¹, מִשֶּׁאֵ"כ בִּבְיֵהֵמ"ק הִי הַהֲתַכְלָלוֹת כְּנ"ל. אֲךָ פְּעוֹלַת דּוֹד הִיֵּתָה רַק עֲנִין שֶׁל הַכְּנָה, וְאֵילּוּ בִּנְיָן בִּיהֵמ"ק בְּפֹעֵל הִי ע"י שְׁלֵמָה, שֶׁזֶהוּ הַתְּכַלִּית שִׁיֵּהִי עֲנִין הַהֲתַכְלָלוֹת וְהַשְׁלוֹם ע"י אִישׁ שֶׁהַשְׁלוֹם שְׁלוֹ⁵², וְעַד לְקִיּוֹם הַיְעוּד⁵³ לְסִרְבָּה הַמְּשֵׁרָה וְלִשְׁלוֹם אֵינן קָץ.

52) שְׁבוּעוֹת לָהּ, ב.
53) יִשְׁעֵי ט, ו.

51) רֵאָה לְקוּיַת בְּמִדְבַר י, א וְאֵילֶךְ. יֵא, ב.
וְאֵילֶךְ.